

ЛЕОНИД ЛЕНЧ В КРАСНОДАР ПРИСТИГНА МАЯКОВСКИ!

Превод от руски: София Бранц, 1980

chitanka.info

Януари 1926 година се случи в Краснодар много снежен и студен, с мокри фъртуни и ледени дъждове, но февруари дойде като весел, добър чистофайник: като с пръчка сцепи на парчета с топлия вятър грамадите от облаци, „всичко помете, уми“ и почисти небето от мъглявата чернилка. И ранната пролет нахлу по правите краснодарски улици на луди потоци светлина. И вече... „слънцето напича Краснодар и той е пламнал като румена бузка. Красота!“.

Тогава бях на двадесет и няколко години, работех като репортьор в краснодарския вестник „Красное знамя“, а „за душата“ пишех стихове, най-вече лирични. В борбата с местните рапповци се смятах за „лефовец“, макар и да имах само някакви смътни представи за програмата на „Леф“. Стигаше ми това, че начело на „Леф“ е Маяковски — в неговата поезия бях хлапашки влюбен.

Един ден влизам в редакцията и какво да чуя: в Краснодар пристигнал Маяковски! В редакцията идвал неговият представител, неизменният П. И. Лавут, и им показвал афишите. Маяковски щял да има два рецитала и трябвало веднага да се напише малък материал, който да подготви краснодарците за рецитала на поета.

По него време редакторите (и не само периферните) най-различно възприемаха Маяковски. Имаше мнозина, които не можеха да проумеят и правилно да оценят творчеството на „агитатора, предводника гръмлив“^[1]. Двучини фарисеи и уж либерални „поклонници на прекрасното“ пресметливо, студено и злобно го съсипваха на страниците на някои издания и го упрекваха за прословутото му „аз“, а забравяха, че ако един поет не може да каже за себе си „АЗ“ — той не е поет. Самият Маяковски, щом му заговорели за вечното „аз“, само свивал рамене и отвърщал:

— Да не съм Николай Втори. Само той е казвал за себе си: „Ние, Николай Втори...“.

Нашият редактор в това отношение излезе „правилен“ човек и моята бележка от петдесет реда, в които се помъчих да излея цялото си възхищение от стиховете и личността на поета, беше публикувана във вестника. Да, но намериха се читатели, на които тя не се понрави. На следния ден в редакцията дойде някакъв другар К-в от местния съвет на профсъюзите и започна да се възмущава и да негодува.

— Защо рекламирате Маяковски?! На какво основание? Кой ви даде право?!

Самият другар К-в се смяташе за поет и притискайки нашия редактор с профсъюзния си авторитет, доста често публикуваше — на цели подлистници — ужасни панаирджийски боклуци, абсолютно тъпи и по форма, и по съдържание. Понякога изникваше на събранията на краснодарските рапповци и по повод и без повод критикуваше Маяковски за „индивидуализма и неяснотата“ му, за хиляди други измислени грехове. Просто не можеше да понася името на Маяковски! Когато заговаряше за поета, когото през живота си не беше виждал, невзрачната му „акцизна“ брадица трепереше от жлъч.

Но редакторът на „Красное знамя“ се показва твърд духом и разлютеният стихоплетец си отиде като посран.

Обадих се в хотела, научих „в коя стая сте настанили Владимир Маяковски“ и с един приятел от вестника тръгнахме да се запознаем с поета.

Сърцето ми биеше като лудо, когато почуках на вратата му: ами ако не пожелае да ни приеме? Или ако каже нещо иронично? Какво ли не се говори за него!

На почукването отговори един неповторимо прекрасен, мек бас:
— Влезте.

Влязохме. Маяковски, явно току-що обръснат, ведър, с „рубашка, чисто прана“ (същата, освен която „от нищо друго аз не се нуждая“^[2]), с тъмен, семпъл, но добре ушит възширок костюм, беше седнал до масата. На пода до леглото му имаше гумен леген-вана (донесъл го от Америка), на масата — минерална вода.

Представихме се. Плахо го попитах дали е чел бележката ми за него във вестника. Каза, че я е чел и „няма претенции към редакцията“. Говорихме малко за града, за литературния живот тук. После аз, едва превъзмогнал стеснителността си, извадих на масата купчинка мои стихотворения.

Той взе едно напосоки и почна да го чете на глас.

Творбата ми в негово изпълнение ми се стори безкрайно добра. И както си седях и го слушах, взех мислено да се възхищавам от себе си: нима лично аз съм написал тези звучни, красиви слова?!

Стихотворението ми беше посветено на събитията от 9 януари 1905 година и беше публикувано в нашето „Красное знамя“.

Маяковски стигна до:

*И копия нестройно разлюлели,
драгуните летят по трима в ред... —*

поусмихна се и произнесе Лермонтовото:

*Улан с лъскави ширити,
драгуни с гриви страховити,
насам, в барутен дим обвити,
летяха в боя лют.*^[3]

Възхищението ми от самия себе си моментално повехна и се „спаружи“.

Той все пак дочете стихотворението ми до края, остави изрезката от вестника на масата и съвсем сериозно ме попита:

— Защо?!

— Кое „защо“... Владимир Владимирович?

— Защо сте го написали това стихотворение? Всичкото, което сте описали тук, читателите го знаят и без това. Че работниците отишли при царя и че царят ги посрещнал с куршуми. Нали нищо ново не казвате? Щом се заемате с историческа тема, или трябва да измъкнете на бял свят някои нови интересни подробности и детайли, за които никой не подозира, или пък да обърнете темата по някакъв нов начин. А иначе цялата работа е... едно производство на изтрити грошове!

После дълго се разхождахме с него из града. Той крачеше с бързи гигантски стъпки, току сочеше с бастунчето си разни здания, празните пиедестали на паметниците на бивши царе и царици, червените трамвайни вагончета и питаше като добър стопанин:

— Какво е било по-рано в тази сграда? На кого е бил този паметник? Кога е свален? От коя година в Краснодар има трамвай? Защо има толкова кучета по улиците?

А когато не можех да му отговоря, примижаваше недоволно:

— Как така? Да живеете в този град и да не знаете!

От време на време се поспираше, измъкваше от джоба си едно тефтерче и бързо записваше нещо.

Същата вечер се проведе първият му рецитал в салона на кино „Гигант“. Поетът рецитира американските си стихотворения, „Демонът и Тамара“, парижкия цикъл и много други, разказа за пътуването си отвъд океана. Успехът му беше огромен. Младежта, работниците и студентите на Краснодар го приеха възторжено. Впрочем в началото на вечерта стана един инцидент.

Другарят К-в, профсъюзният драскач, не можа да се стърпи и естествено дойде на рецитала. Беше се настанил на първия ред с шапка на главата, а когато Маяковски започна, той маниерно отвори вестник и най-демонстративно забодя остър блед нос в неговите страници. Маяковски прекъсна рецитала и пламнал от едва сдържана ярост (беше го забелязал вече и разбра, че това е враг!), високо му каза:

— Другарят с шапката, едно от двете: или моите стихове, или вестникът!...

Драскачът се надигна и бавно се запъти към изхода.

— Накъде? — изгромоля в гърба му Маяковски.

— Прибирам се! — извърна глава към него К-в и в това ехидно „прибирам се“ беше вложил цялата омраза на един бездарник към таланта.

Поетът каза:

— Бързайте! Наистина сте за прибиране!

През следващата, 1927 година, Маяковски отново пристигна в допадналия му Краснодар с „разговор“ — както казваше самият той — на тема „Поп или майстор?“ и с нови стихотворения.

Срещнахме се като стари познайници и той пръв ме попита:

— Пищете ли стихове?

Подадох му цяла тетрадка. Взе я и каза:

— Ще я прочета! Елате довечера, след рецитала ще поговорим.

И ми написа бележка-пропуск: „Моля пуснете. Вл. Маяковски“. Този път рециталът се състоя в салона на Зимния театър. Отново се събра много народ, дори беше препълнено. Но дойдоха най-различни хора: от студенти-рабфаковци до наконтени непмански дами включително. Те не бяха дошли да чуят Маяковски, а само да го позаяпат. Провинциалните естети от рода на частно практикуващи дантисти и венеролози, благообразни членове на адвокатския колегиум, се разхождаха по фойето преди започване и монотонно

бръмчаха, че Маяковски се бил „изчерпал“, и бил „нищо пред класиците“.

Маяковски беше болен, с висока температура (настинал на рецитала в ростовското железопътно депо) и изглеждаше доста зле: отслабнал, очите му зачервени.

Посрещнаха го добре, но той, изглежда, беше почувствал студенината и отчуждението на част от публиката и се държеше нервно и нащрек. Не се мина много време и наистина избухна разпра между поета и тази част от аудиторията.

Всичко започна оттам, че някакъв юноша с пребоядисан шинел до петите, местен поет, който фабрикуваше вяли и безпомощни стихове „а ла Есенин“, се изправи долу в оркестъра, така че облата му остригана скучна глава стигаше до нивото на краката на Маяковски, обути с чудесни обувци с дебели подметки и взе да досажда на поета с въпроси и упреци от които ставаше ясно, че той, този юноша, предпочитал Есенин пред Маяковски.

Маяковски му каза:

— Есенин е китара. Грабваш я под мишка и я носиш където си щеш. А пък аз съм влак, няма как да ме вкарат в стаята!

Юношата с пребоядисания шинел ехидно парираше:

— Но съществуват и цигулки, другарю Маяковски, и ба-ра-бани!...

— И гардероби съществуват! — отсече Маяковски, наведе се над опонента си — грамаден, намръщен и сърдит — и додаде: — Чел съм вашите стихове. Мъчите се да подражавате на Есенин, а всъщност сте една мешавица от Балмонт и някоя селяндурка!

Лекарят естет до мен извика:

— Не обиждайте човека!

— Не го обиждам — отвърна Маяковски, — ами като работник в завод съм вдигнал с клещи слитъка и го разглеждам!

От ложата някой тънко извреця:

— Аз например... също не разбирам вашите стихове.

Маяковски вдигна глава, намери с поглед кресльото и преспокойно му каза:

— Нищо, децата ви ще ги разберат.

— И децата няма да ги разберат!...

— Значи ще се метнат на татко си: едни малки пънчета!

Салонът се превиваше от смях, свиркаше и аплодираше този словесен дуел на един срещу мнозина. Един студент от Краснодарския педагогически институт, блед хлапак с риза на квадратчета, наля масло в огъня. Той се изправи от мястото си и каза на Маяковски:

— Написал съм стихотворение за вас!

— Излезте на сцената и го кажете! — заповяда му поетът.

Хлапакът излезе и каза едно стихотворение, в което упрекна Маяковски, че в шеговитата си миниатюра за Краснодар, смаян от множеството кучета от добри породи по улиците, беше написал: „Там не е кучи пущинак, ами е кучешката столица“.

По това време в Краснодар наистина имаше много песове. Живот си живееха тук. Досега помня един грамаден санбернар, собственост на известен местен лекар. Това добродушно куче само се разхождаше из улиците, влизаше по сладкарници и месарници, където радостно го черпеха, понякога се появяваше в някой киносалон по време на филм и минаваше по пътеката между редовете, важен и импозантен, сякаш някой достопочтен, многоуважаван контролър. И като че всеки миг щеше да започне да проверява билетите на зрителите.

Хлапакът от педагогическия институт упрекваше Маяковски — автора на поемата за Ленин, на американските стихотворения, Маяковски сатирика, Маяковски, трубадура на Октомври — че се е отдръпнал от бойните обществени теми. Получи се глупаво, грубо и най-вече несправедливо. А освен това и много обидно: защото този удар в гърба му бе нанесен откъм лагера на младежта!

Маяковски мълчаливо изслуша клеветата. Лицето му се изкриви от болка. Когато момчето свърши, в залата се чува ръкопляскания. Маяковски направи крачка напред, вдигна десница и... Ако онова бледо момче от педагогическия институт все още е живо и здраво, сигурно и до днес се изчервява, когато си спомни как го наруга тогава Маяковски!

Маяковски говори за трудовия подвиг на поета, за работата му със словото, за политическия му дълг и за правото му да се шегува. Говори и за онези, които „кучисиносват от засада“. Хлапакът стоеше със сведена глава. Беше жалък за гледане.

После Маяковски започна да рецитира. Думите му падаха от сцената като лавина, зашеметяващи и възпламеняващи. Тази вечер

рецитира неописуемо прекрасно. Враговете му си мълчаха, абсолютно смазани, почитателите му го наградиха с овации.

Отидох при него зад кулисите. Имаше уморен и съвсем болен вид, върна ми тетрадката и каза:

— Извинете, няма да може да говорим — болен съм. Там имате някои хубави неща...

И — наизуст! — каза на глас пет мои реда.

Прибрах си тетрадката и си отидох крайно щастлив. Боже господи, на Маяковски му харесали пет мои реда! Ето тези редове от стихотворението „Малария“:

*С блатната гостенка още не съм научен
да се катеря и после надолу да литвам
залепва езикът ми сух за небцето сухо
и ставам по-мълчалив от балъка пушен
в парламента на склада за риба.*

До изгрев-слънце се „шлях из града и репетирах“, опарен от ласката му, и си повтарях тези редове, и мрънкането ми смущаваше самотните минавачи и милиционерите. Но който някога е писал стихове и обича Маяковски, той ще ме разбере.

А после увлечението ми по стиховете мина като дребна шарка, без никакви видими следи; други литературни надежди и замисли започнаха да ме вълнуват... През 1930 година работех като фейлетонист в Ташкент, във вестник „Восточная правда“. Една сутрин отивам в редакцията и както преглеждам съобщенията на ТАСС, прочитам изведнъж онези строги, жестоки редове: „Вчера в дома си...“. Остра болка стегна сърцето ми като ледена халка и аз видях поета, който сега ми стана безкрайно близък, като жив, такъв, какъвто го бях запомнил от краснодарските срещи: високо, стройно човечище с рязък профил, с късо маслинозелено яке със сива астраганена яка — как крачи, размахал ръце, по слънчевата улица на веселия южен град с енергична и бодра стъпка на стопанин на новия живот.

[1] „С пълен глас“, прев. Хр. Радевски. — Б.пр. ↑

[2] „С пълен глас“, прев. Хр. Радевски. — Б.пр. ↑

[3] М. Лермонтов, „Бородино“, прев. Гр. Ленков. — Б.пр. [↑](#)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.